

Algimantas Valantiejus

Nuobodulio fenomenologija: iš *nuo-bodulio* į *nuobodulį*

„– *Laiškas eina greitai, o... kokią čia nuobodybę! – pasakė ji, nežiūrėdama į jį.*

Taip tik sakoma, – kad nuobodu. Tūlas gyvena sau kur nors Beliove arba Žizdroje, – ir jam ne nuobodu, o štai čia atkanką: „Oi, nuobodu! Oi, dulkęs!“ Pamanytum, kad jis iš Grenados atkanko.“

(ЧЕХОВ 1986; 570)

Ne bereikšmio, bet be reikšmės žodžio *nuobodulys* prasmės skaidrinimas

„*Ir tada suprastum, ką nesuvokį dabar: tavo veidas – tai dar ne tu.*“

(KUNDERA 1997; 36)

Tai nėra įprasta recenzija. Veikia neįprasta išpažintis. Atsiradusi ne iš mokslinių priežasties-padarinio interesų (netingėk surasti gerą *priežastį*, o *padarinys* – jau ir nekviestas, ypač blogesnis nei geresnis, ateis), o iš pagarbos *nuoboduliui*. Tai reiškia, kad pradėti reikia ne nuo „priežasties“, kurią tau gundančiai primeta ir primes nesibaigiantys ideologiniai pažangos „projektai“, o nuo savęs. Priešingai nei pirmuoju atveju, čia nereikia dalintis to, kas maloniai dalijasi į dalis, o paskui – rašyti privalomų „Nuolankiai ačiū Teta ir Dėde už paramą“ ataskaitų. Nereikia daryti nieko nereikalingo, o tik stebėti, laukti ir tikėtis ... *Laukti savigražoje* – šiukštu ne *padarinio*, o *priežasties*.

Eiti nuo *priežasties* prie *padarinio* visuomet lengva. Žengei porą trejetą žingsnių, ir jau *turi*. *Turi* dažniau *lauktą* padarinį: kad ir savo *teigiamą atspindį* kitų žmonių akyse (jei neblogai apsisuki scenose). Rečiau – *netiktą* padarinį: kad ir gumbą savo kaktoje (slystelėjus ne vietoje ar ne laiku). Kaip tarmiškai, vadinasi patikrintai, taria Sigitas Geda, „*Ale cik tu po perkūnais!*“ (Geda 2015; 110). Eiti nuo *priežasties* prie *padarinio* – lengva ir gera: įkvepi, iškvepi, įkvepi, iškvepi visad gryname logikos ore. Iš-didžiam ore, visuomeniniame eteryje, viršutiniame, skaidriausiame oro sluoksnyje, iš-didžiai žvelgiančiame į žemesnįjį, ikipredikatinį, bendruomeninį, gerokai užteršto oro lygmenį. *Visuomeninis loginis* lygmuo – *kad* eiti reikia nuo *priežasties* prie *padarinio* – visiškai indiferentiškas *socialiniam bendruomeniniam* (einu, *kadangi inter-esse*):

„*Visuomenė* yra narių visetas pilnumo atžvilgiu, o *bendruomenė* – narių visetas bendrumo atžvilgiu.“ (Šalkauskis 1991; 251)

Visai kas kita – nuo *padarinio* eiti prie *priežasties*. Šiame atogrąžos kelyje gali paaiškėti, kad vadinamoji *priežastis* (*logikos* mokslo ir *istorizmo* metafizikos *kategorija-maitvanagis*), vadinasi, ir pati logika pareina (*ale cik tu po perkūnais!*) iš kasdienybėje susipynusių, susiraizgiusių motyvų ir interesų, tipizacijų, tarp jų – ir tavo paties sugautų vaikystėje ir šiandien tavo laikomų „savai me suprantomomis“ veiksmo laikysenomis!

O jei taip, tai aiškėja, kad mokslinis „*kad*“ kelias (*kad* į priekį: išskleidžiant naivias arba rafinuotas *priemonių-tikslų atskaitas*) yra nepilnas. Ir dar: kad šiame kelyje, kalbant griežtai, nėra netgi jokie „pasirinkimo“, išskyrus „estetinius“ (man patinka *funkcionalizmas*, o man – *racionalus pasirinkimas*, man – *visuomenės nuomonės apklausa*, o man – Prezidentė, dar ir generalinis prokuroras...).

Tikras pasirinkimas yra etinis *arba / arba* pasirinkimas, gręžiantis į aiškias moralinės, politinės ir socialinės *laikysenų skirtis*. *Alternatyvų – skirčių* – įsisaugojimas (o ne tarsi tolerantiškas, liberalus jų apėjimas) savo ruožtu reikalauja eiti iki „pabaigos“, t.y. *etinio pasirinkimo*. „Tačiau žiūrėk, – kartoja Seneka, – kad daugelio autorių bei įvairių knygų skaitymas nevirstų betikslu klaidžiojimu ir blaškymusi.“ (Seneka 1986; 16)

Eiti nuo *padarinio* prie *priežasties* – tolygu „kartą gyvenime“ atsigręžti į save ir pabandyti sugriauti savyje visus mokslus, kuriuos laikai reikšmingais, o paskui – žingsnis po žingsnio juos atkurti (Husserl 2005; 8). *Pirma*, suvokiant vis labiau agresyviai gyvenimo-pasaulio okupacijos (*abstrakčios matematizacijos, biurokratizacijos ir technizacijos*) apimtis ir dar grėsmingesnius galimus šių automatizacijos procesų padarinius. *Antra*, įsisaugojant, kad

šios *pagrįstos-abstrakčios* natūralistinio mokslo sąvokos yra *nesupratingos* sąvokos, akiai vedančios „*kad ... , tai...*“ direktyvų (nebe penkmetinių, o amžinųjų) kryptimi.

Trečia, neišleidžiant iš akių, kad technokratinė kryptis yra ne tik *lėkšta*, bet ir *nihilistinė*, aktyviai formuojanti technokratinei klasei palankias *nihilistinio žmogaus* tipinės elgsenos radimosi sąlygas. *Ketvirta*, įsisaugojant kažkodėl sunkiausiai suvokiamą dalyką, kad gamtos mokslų ir matematikos *formalizacijos* ir *technizacijos* naivus perkėlimas į socialinių mokslų sritį yra *prie-varta*, kurios tikslas yra užtikrinti – ir ekonomiškai, ir psichologiškai – *status quo*, t.y. esamus *pranašumo-pavaldumo* santykius. Pagrindinis esamo *pranašumo-pavaldumo* santykio garantas – a priori „teisingas“ gamtos mokslų metodas, vien savo dievišku prisilietimu *teikiantis prasmę* visiems visuomeninio gyvenimo „elementams“.

Gamtos mokslų metodas (dėl *visiškai kitos, natūralistinės*, orientacijos, atsietos nuo *gyvenimo-pasaulio* prasminių struktūrų) reikalauja *indiferentiškos sąmonės*. Pagrindinė socialinių mokslų sąvoka yra kompleksiška *socialinio veiksmo* samprata. Ji reikalauja aiškiai – *kokybiškai* – skirti skirtingas *tikrovės rūšis: tikrovę, kurią tiria gamtos mokslininkas, ir tikrovę, kurią tiria socialinės srities mokslininkas*. Žmogus *socialinio veiksmo aplinkoje* nėra tik „elementas“ (!) mokslinio stebėjimo lauke. Žmogaus ir jo aplinkos struktūros yra *prasminės, jau interpretuotos*. Griežta šio žodžio prasme, socialiniame pasaulyje nėra jokių „faktų“ – „grynų ir paprastų“ (Schutz 1962; 5). „Jie“ (tariamieji faktai) nuo pačios pradžios yra mūsų sąmonės veikos *atrenkami* iš parankinių – išorinio ir

vidinio – kontekstų, *visad interpretuojami*, kitaip sakant, jie tematiškai ir reikavimais atliepia savitas mūsų motyvų, interesų, planų, tikslų struktūras.

Jei gamtos mokslininkas nepaiso šios *kokybinės skirties*, tai elgiasi kaip policinis politikas. Abu *geometrizuoja* gyvenimo-pasaulį: *geometrinių trikampių* steigia vietoj *matomo trikampio* (Cairns 1976; 26). Abu jie neskiria ir vargu ar gali skirti – ne paskirų individų, o dominuojančių jų *metodų* lygmenyje – *visuomenės* ir *bendruomenės* kategorijų (žr. Stasio Šalkauskio apibrėžtį), o žmogus šiems metodams – taip pat tik „elementas“, patogi manipuliacinė *statistinės pilnumo* prielaida. Žmogaus sąmonė, kitaip nei tikisi įpiršti politikas ir gamtos mokslininkas, – ne *indiferentiška*, o *patirianti* ir *išgyvenanti*, todėl reikalauja – ji yra dar prieš visus mokslus drauge paėmus – *visiškai kitokių* tyrimo būdų, „<...> girdinčių tai, kas transcenduoja klausą ir matančių tai, kas niekada nesutampa su matymu“ (Natanson 1962; 3).

Šiedu metodai šiandieną sutampa neatsitiktinai. Liberalizmą, savo prieštaringoje istorijoje turėjusį daug kilnių, ypač laisvės, idealų, šiandieną pakeičia neo-liberalizmas, arba vienmatis ekonomizmas, kuris ideologiją privatizuoja, o marionetę-individą paverčia „elementu“, „vartotoju“, „susitaikėliu“. Plg. su žmogaus socialine politine laikysena: „Absurdo žmogus yra susitaikėlio priešingybė“ (Camus 2007; 63). Tikroji gyvenimo pilnatvė yra vidinių ir išorinių horizontų sąsajų neužsibaigianti išsklaida, tačiau, „išdykaudami kaip ką tik iš mokyklos ištrūkę vaikučiai“, „<...> šiandieną mes jau nebežinome, kas rytoį nutiks pasaulyje, ir tai slapčia mus džiugina“ (Ortega y Gasset 1993; 44).

Tikintysis – kad tikrovė yra *konstituojama*, o ne valdoma – iš prigimties yra *autoritetinė* asmenybė. Nuo pačios pradžios įsitikinusi, kad savo galioje turi „mažai tikrovės“ ir kad tikrovė ne paklūsta jos ar jo lūkesčiams (moksliniams dėsniams), o laukia ir tikisi pagarbaus, autoritetingo tarpusavio supratimo, intersubjektyvumo. Albertas Camus įrašė nuostabiai tikrovišką sakinį, kuris prašosi būti išplečiamu: „Meilė, puoselėjama kokiam nors miestui, dažniausiai būna slapta“ (Camus 2003; 86).

Meilė, puoselėjama *kokiai nors tikrovei* (gamtos mokslininkų – *gamtinei*, socialinės srities – *socialinei*, ir pan.), dažniausiai būna slapta. Jei gamtos mokslininkai (tarp jų *realiai* daugiau *socialinių*, nei *gamtos*) nori valdyti arba užvaldyti „visą“ tikrovę (dėsningai apimti „vieną tikrovę“ globalizacijos, komunikacijos, tinklainizacijos teorijomis), tai socialinės srities – nori tik mažo tikrovės pakraštėlio, erdviškumo ir laikiskumo patyrimo štai-čia-būtiškume. (Mielas vaiki, – tariau sau ne juokais įžeisdamas savo savimeilę, – nors kartą gyvenime drįsk sulaikyti natūralistinį *abejonės mokslinė tikrove sulaikymą*: atsisakyti sekuliarių mokslinių prietarų, poterių, tavo paties veiksmų laikysenomis įtikrinančių tikrovę, – ir tuomet akivaizdžiai pamatysi, ar „daug tikrovės“ tau lieka, ir ar tikrovė ištis, mielas vaiki, paklūsta „tau“?)

Jei tik ir kai tik išpažintis *randasi*, tai tik iš *su-si-laikymo refleksijos* ir iš sąlyčio su tikrove – be galo mažu daiktų atverties tau krašteliu, lopinėliu – *absurdo*. Tavo iš-didumas – gyvenimo planai, tikslai, priemonės, reikšmės, prasmės, įsitikinimai, vaidmenys, padėtys – subliūkšta, o paskui *staiga ateina* – kad jį kur! – ir *nuobodulio* patyrimas, įpainiojęs ir įklampinęs tave į *kaž-*

kokį ilgulį, išsidraikiusį, nusidriekusį, iškrikusį, pabirusį mažais nebūties – tavo paties praleistų galimybių gyvenimo pasirinkimo akivaizdose – karoliukais.

Nuobodulys ateina iš sąlyčio ne su vadinauju „vidiniu“, „psichologiniu“, „betarpišku“ patyrimu, o tik *tarpišku* ir netgi, įprasto kasdienės dabarties vartotojo požiūriu, *mistišku*, – buvojančiu *dabarties praeityje*. Kad pagavau būtiškumo karoliuką, o drauge kad nepagavau begalinės daugybės kitų galimų karoliukų, aš suvokiu ne dabartyje, o *tik praeityje* (telaimina mane ten gerosios dvasios).

Štai kodėl ši išpažintis – ne *mokslinė dabartyje*, o *su-krešta praeityje*. Sukrešta su-buvojimo su-nuoboduliu, kursai pasirodo esąs visai nenuobodus. Priešingai, išvaikantis iš tavęs įprastus *meilėkavimo sau* (savimeilės) lūkesčius ir ištiesinantis įprastai savinaudon nukreiptas *teisingumo suvokimo* kreives.

Nuobodulio dar neaptiko ir – šventai tikėkimės – neaptiks joks žmogaus protas, o ypač *racionalus*, – ne *save-valdus*, o *kitą-valdus*. Tačiau tai nereiškia, kad nuobodulio žmogus negali patirti. Kaip *tam tikros* nuorodos, *tam tikro* ženklų, kviečiančio begaliniam tikrovės ilgesiui. Kartais pirmojo saulės spindulio nutviekstoje jūros pakrantės linijoje, išlaisvintoje iš praūžusios rudens audros, reikia pamatyti dvigeldžių moliuskų *kriauklę*, ir *tu aki-vaizdžiai suvoki*. Tik tu, bet *jau su-buvojime*. Ir paskui jau dėkingai prisimeni, ką tau sakė *tylos metodistai*, kad ir fenomenologai, egzistencialistai, etnometodologai: „Nereikia nieko, tik stropiai ir kuo išsamiau užrašinėti viską, kas nutinka“ (Sartre 2002; 11)

Kitaip sakant, „įprastume“ reikia pamatyti kiaukuto, arba tikrovės „kabučių“ pakraštį. Ir

atmink: tavo matymą skaidrina dar ir auštantis jūros horizontas. Tarp šlapių atgyvenusių žolių, irstančių trūnėsių ir puvėsių, išdūlėjusių aklių stiklo šukių bei laiko nupoliruoto medžio figūrėlių tau pasirodo ženklas, *pakraštys*, – mažas ilgumos tikrovės lopinėlis.

Ir dar. Žmogus, kuris savo rankose ir savo akiratyje sugriebia tikrovės kiaukutą, drauge apglėbia moralinę *tikrovės kaip galimybės* maksimą. *Moralinė maksima*, kaip moko Fransua de Larošfuko (Fransois de La Rochefoucauld) šeštosios *akcentas*, *visad* turi vilties, jei tik ir kai tik turi ne tik *gyvenimui*, bet ir *gyveniman* aistros. Nors protingiausias žmones *aistra* (šįkart *aistra ilgo nuobodulio krašteliui*) dažnai paverčia kvailiais, tačiau kvailiausias kartais paverčia – labai norėtuši tuo tikėti! – protingesniais.

Ilgos nuobodulio kraštelyje nerandu nei pinigų, nei šlovės, nei garbės, nei vien iš plojimų sudarytų aureolių. Taigi esu – nors iš pažiūros gal ir nepasakytum! – kvailys, kasdienės dabarties vartotojo požiūriu. Tačiau jaučiu: juk ne pinigų, ne šlovių, ne garbių, ne pataikavimų, ne aureolių prasmės suteikia gyvastį gyvenimui. Tai tik priežastingumo „kad“ logika, kuri, sutapdama su „prasmė“, gali užvaldyti gyvenimą, kalbant be pagražinimų, jį nužudyti. Apibrėšime „kad“ be tolerantiškų – *vienu metu* ir *ne*, ir *taip* – išlygų. Aiškiai ir negailestingai. Kaip kokį telefoninį sukčių. Vien tik „kad“ – be „kadangi“ – yra *gyvenimo kileris!*

Ir nereikia painiavos. Klaida yra manyti, kad *pradžioje* aš turiu *prasmę*, o tik paskui – *gyvenimą*. Priešingai, *pradžioje* aš turiu *gyvenimą*, o paskui – *pasaulį*, ir tik štai-dabar, jau turėdamas priešduotį, galiu *gręžtis į prasmę*, o ne „ją turėti“. „Kad“ pasaulio tvarka yra tvarkinga – prasmin-

ga – priežastingumo logikoje, tačiau beprasmė – netvarkinga – nuobodulio priešduotyje.

Gręždamasis ir į „kad“ (racionalų vienišiaus motyvą), ir į „kadangi“ (vertybinį politinio socialumo motyvą) aš artėju prie ilgojo nuobodulio. O tai reiškia, kad savigrąžoje išbandau *prasmės praradimo* galimybės jausmą. Vadinasi, aš nežudau unikaliai man duoto laiko, o sutaikau jį su man priešduotu su-būtiškumu. Aš nesu savojo laikiškumo ir bendrojo laiko kileris, maukiantis pigų dabartiškumo vyną iš gausybės vakarų ir rytų ekspertų siūlomų nuo-bodulio taurių! Kai tik „kad“ sutaikau su „kadangi“, akiratyje nušvinta dvigeldžių moliuskų *kriauklės* pavidalas, panašus į, arba tipiškai užkabinantis pačių *nuobodulio ištakų* formą.

Praeities ir dabarties laiko skiautės: iš nuo-bodulio į nuo-godulį.

„Ši knyga galėjo atsirasti tik dėl to, kad jos autorius yra nesusipratėlis“ (Vaiseta 2014; 7), – kažkodėl stabteliu jau prie pirmojo sakinio... Lyg ir *jaučiu*, – nors *dar nežinau*, – *kodėl* pasirinkau recenzuoti (sutinku, vulgarus žodelis...) štai-šią, o ne kitą, knygą...

Rodos, intencionaliai pagaunu ore – pripildytame ko nors artimo ir ko nors tolumo – tam tikrą tipą, figūrinį panašumą: juk ir aš – kaip iš akies luptas nesusipratėlis!

Tiesą sakant, toks ūmus atradimas manęs pernelyg džiugiai nenuteikia. Oras kambaryje niaukiasi: abi mano akis iš arti pagauna – it gyvas priekaištas – dar nebaigta skaityti kito nesusipratėlio knyga, gulinti ant stalo ir bedanti rodomuoju pirštu kažkur man į paširdžius: Eduardo Limonovo *Nevykėlio dienoraštis*. „Kažką-pametusieji“, kuriuos anglakalbiai praminė

„lūzeriais“, – rašo jis, – „visą gyvenimą minta vienomis iliuzijomis“ (Limonov 2010; 7).

Neskaniai nuryju mane pagavusią iliuziją pačioje nusikaltimo vietoje, prie rašomojo stalo. Šonan dygia kitas pirmas gyvas priekaištas, – Charleso Bukowski'o *Skaitalas*: „Lauke išgirdau šūvius ir supratau, kad pasaulyje viskas tvarkoje“ (Bukowski 2005; 78)... „Kokie vis dėlto nuobodūs žmonės. Visam pasauly“ (ten pat; 160), – atverčiu ir vėl užverčiu paskutinį-kart skaitytą knygos vietą... Mano akyse, arba galvoje, pats nežinau kodėl, kažkas niaukiasi...

Kažkaip vangiai pakėlęs galvą nuo vadina-mojo *rašomojo* stalo – juk rašyti kadais reiškė *lytėti*, vidine delno puse jausti balto kaip pirmas sniegas popieriaus artumą! – peržvelgiu apdulkėjusią knygų šūsnį. Bus jau geri metai, kai pradėjau tvarkingai krauti recenzuotinas – tikrai keistas žodelis – knygas vieną ant kitos. Tvarkinga šūsnis – mano paties tikslingai sukrautų knygų – ir netvarkinga „*visų galimybių*“ vienu ir tuo pačiu metu *negalimybės*“ iliuzija visiškai sujaukia mano protą. Netvarkingai – net gerai nesukramtęs – rydamas vorele ateinančias iliuzijas, praryju ir atslenkančią gėlą, tarsi-kaltę...

Ir kūnu, ir sąmone, verždamasis iš niūks-tančio kambario ir gręždamasis į gaivių oru alsuojantį balkoną, tuoj pat pasiteisinu (kol kas sau pačiam): aš žmogus, o ne tiksintis laikrodinis. Manyje pamažėle prabunda kažkada prigesęs teisingumo jausmas (kiek galima: „vis recenziją, ir kitą pirmą recenziją, – kada ateis tam galas!“). O kas bus, kai jis – ne tik mano jausmas, o pats teisingumo fenomenas – iš miego pakirs?!

O be to, – sakau sau, – tik dvi dienos per savaitę, šeštadienis ir sekmadienis, kai galiu

niekieno netrukdomas stebėti – su kaupu išgyvendamas keršto išsipildymo akimirką (neslėpsiu: teisingą akimirką!) – gėdingą *nelaisvės atsi-traukimą*. Galiu net dvi dienas paeiliui girdėti, jausti, regėti nuo manęs bailiai tolstančią gyvenimo ap-gaulę, normaliu ir netgi vyrišku vardu Triukšmas. Galiu išgyventi teisingą akimirką, nes tolstant triukšmui, grįžta tylą, o paskui ir gėris. Grįžta priešduotis, pri-gimties įstatymas. Geras įstatymas, – kaip Tebuose: „Tebuose buvo įstatymas, kad tas, kuris dešimt metų nesusilaikė nuo prekybos, negali dalyvauti valdyme“ (Aristotelis 1997; 143 [1278a 30–31]).

Kitaip sakant, tik šeštadieniais ir sekmadieniais mano akyse atgimsta pasaulis, kurio įvartė – geras balkonas. Vytenio gatvė stebuklingai nuščiūva. Nusipurto nuo-godulio. Nuo-godulys sprunka: tereikia pamatyti ir pajauti, kaip čia paprastą dieną zuja *pirmyn-atgal tarsi-fenomenai* bei kiti *tarsi-prekija!* Net judrioje Vytenio-Savonorių sankirtoje nusileidžia triukšmo uždanga, ir miglotai pasirodo ato-danga: iš už kampo kyšteli galvą Andrius Žebrauskas su Arvydu Dapšiu, ir vėl išnyksta. Galbūt vis dėlto sulaukė Godo, ir visi trys patraukė jaukion Jovaro gatvelėn? Ir aš ten einu, kad ir nekviestas, Jovaro link: gal sugriebsiu dar kokį atsitiktinumą, – ir ne iš nuo-bodulio, o iš gėlo nuobodulio...

Sprunkant šalin baugščiai, ne nuo savęs priklausančiai, *visuomenės prigimčiai*, pasirodo žmogaus *pri-gimtis*. Su brūkšneliu: kaip galimybė *sąmoningai pasirinkti*. Papusčius padus visuomenės ir visuomenės apklausų nuomonei, gyvenimas tikrai nepasidaro tuščias. Dabar aš galiu sąmoningai – esant lygioms galimybėms – *pasirinkti*: arba prisijaukinti nuobodulį *iki tikros kaulų gėlos, nuobodulio*, ir įvertinti štai-šią *atsi-*

tiktinę veiksmo laikysenos kryptį, arba vangiai laukti porytojaus, *būtinybės, nuo-godulio*.

„Mes sąmoningai nutariame, ką nors pasirinkti, ko nors vengti ir panašiai, o nuomonė pasako, kas tai yra arba kam tai naudinga, arba kokiu būdu naudinga, bet pasirinkti arba vengti – tai ne nuomonės reikalas. Sąmoningas pasirinkimas labiau yra giriamas už tai, kad jis daugiau susijęs su tuo, kas turi būti, arba, tikriaus sakant, dėl to, kad buvo pasirinkta teisingai, o nuomonė – dėl to, kad ji iš tikrųjų atitinka realybę.“ (Aristotelis 1990; 104 [1112a 5–13]).

Kai aš – ir ne *tiksliu* sakant, o *tikriau* sakant – *pasirenku*, akyse šmėsteli jau nuo vaikystės kažkur matytas tipas. Tai liūdesys, neatitrukęs ir niekad neatitrukšiantis nuo žmogaus gyvenimo būdo paniekos uni-formai, būtinybei, kurios akyse šmėstelėjęs pasirinkimas yra tik atsitiktinumumas, tik iliuzija.

Nežinau, ar ją, Vytenio gatvę, mano lemties draugę, šeštadieniais ir sekmadieniais apima, kaip ir mane, *nuo-bodulys, nuobodulys* ir *liūdesys*, – kad įprastas pasaulis šitaip įsitikinęs *savo būtinumu*, jog net *tylą* laiko *atsitiktiniu* reiškiniumi? O gal, priešingai, mano lemties draugė netgi nuo manęs slepia savo tiesą, – džiaugiasi, kai paprastomis dienomis atgauna *tikrąjį* savo veidą? Tačiau *kurį* iš jų?

Mane slėgęs šešėlis „kažkodėl“ nuo manęs pabėga. *Matau ir jaučiu* tikrumą. Tikrumą savo aplinkoje! Eklektiškas įprastų dienų „pirmyn-atgal“ vaizdinys, socialinės srities mokslininkų vadinamas „reprezentacijomis“, skaidrėja... *Matau vaizdą*: ir netgi *vos vos* (!) sutampu su paukščiu ir vėju. *Matau ir jaučiu* į save patį atsigręžusį pasaulį. Kažin (vėl gręždamasis nuo jo savo vidun), – sakau, – ar yra daugiau žodžių, nei šie du, *paukštis* ir *vėjas*, kurie šitaip artimai sutaptų su mūsų, žmonių, neapibrėžiamu žodžiu *laisvė?*

Nutolęs šešėlis kažkodėl vėl priartėja, dantis griežiančiu smuikeliu. Keldamas „vidinį triukšmą“ (kur jis, tasai vidus?) muzikiniu žaisliuku, kaip du vandens lašai panašiu į *hyper-maksimos*, arba *hyper-demokratijos* (o tai yra viena ir tas pat) muzikinę dėžutę. Nebus per mažai kai ką išpažinti. Vaikystėje, kai tik grįžome iš Intos, ir aš – trejų ketverių metų vaikėzas – mėgdavau žaisti *hyper-demokratija*: kur reikia, kur nereikia pyškindavau „klapūškėmis“, rodos, parsivežtomis iš „ten“, ir tėvų paliktomis be priežiūros antrame, nesutvarkytame namo aukšte (ginklą parduotuvių tuomet dar nebuvo).

Jaučiu artėjančią, jei dar neatėjusią, kaltę... „Tu vienąkart prisizaisi!“, – sakydavo man tėvai. Ne sukauptamas mintis, o, priešingai, jas atpalaiduodamas, lėtai grimztu atmintin. Ji grįžta. Ne pertraukiama, o nepertraukiama. Gėla savo liūdnomis akimis žvelgia tiesiai į mano veidą. Prabundu! Yra trečias, – iš karto sakau, – žodis. Atleisk, ne vienas žodis, o net trys draugėje: *vėjas, paukštis ir jūros bangų riedėjimas...*

Dabar jau šypsaisi, – atsigręžęs į Kažkodėl. Veidu į jos veidą. Dabar man aki-vaizdu. Čia (laisvoje erdvėje) daugiau *laisvų kryptių*, o ten (prie rašomojo stalo) – daugiau *laisvų galimybių*. Ten (laisvoje erdvėje) pasirenkamos kryptys, kurios gan ilgai (kas žino, koks ilgas štai-šis pasaulis?) – *nenutrūksta*.

Paukštis skrenda tiesia kryptimi, kad ir ratu, tačiau netrūkinėjančiu... Vėjas lekia – šniokšdamas arba staugdamas – *tiesump*, ir tu jo jau nebesugausi... O čia (prie rašomojo stalo) pasirenkama kryptis, priešingai, nuolat nu-trūkinėja.

Taip ir turi būti, – ramina mane ir senasis Platonas, ir gerokai šiuolaikiškesnis, bet dėl to

galvos nepraradęs, Michelis de Montaigne'is, – visus daiktus padaro Prigimtis, Lemtis ir Menas. Jei pirmosios dvi daro gražiausius daiktus, tai Menas, šiuolaikišku Socialinio Konstrukcionizmo vardu, daro, – nuosaikiai tarkime, – netobuliausius daiktus.

Vėl jaučiu per kūną einantį lengvą šurpą: ir aš, ne-susipratėlis, darau šiuos „daiktus“! Be-matant gręžiuosi (o, koks valingas kartais būna žmogus!) į keistą dirbtinį daiktą *priešais* mane, tiksliau, *už* manęs, – deja, ne į baltą popieriaus lapą. Valia, kaip jai įprasta, muša tiksliai: „dėk pastangas“ ir „daryk daiktus“... Atgavęs nuotaiką, noriu įdėti ne kokią nors menką atkarpėlę, o *daugiau nei vieną dvi eilutes* į keistą dirbtinį daiktą už manęs. Kad šniokščiau ir staugčiau kaip vėjas Tiesump...!!!

Tačiau – už sekundės kitos – daiktų darymo kryptis nu-trūksta. Nesusipratėlis, nevykėlis, „lūzeris“, – sakau (koks griežtas ir negailestingas pats sau gali būti žmogus!). Juk tu – tai ne jie, – Prigimtis ir Lemtis. Tu juk negali, kaip jie, – laisvai ir nelaisvai, lygiai ir nelygiai, teisingai ir neteisingai, – apimti savo protu visų šio pasaulio daiktų. Rimstu: ateinu į protą.

„Seno ir skvernai moko“, – vėl gręžiuosi į Platoną ir Montaigne'į. Ir sakau: nėra tokios prigimties ir netgi tokios lemties, kurios negebėtų įveikti žmogaus teisingumo jausmas, – jei jau protas negali būti vienu ir tuo pačiu metu teisingas.

Gal ir nesusipratėlis, – šiek tiek rimdamas, tariau teisindamasis sau pačiam, – bet *ne nuobodus!* Darkart pakartodamas: nenuobodus bent jau sau pačiam. Sakau, – žiūrėdamas tiesiai Prigimčiai ir Lemčiai į akis, – juk jeigu mano iš-mintis ne-trūkinėtų, aš negebėčiau jūsų

net suvokti, net matyti, net girdėti amžinoje ne tyloje...

Sąlygos, – sakau, – kurias jūs man duodate, yra protingos, pernelyg protingos, taigi ne visai žmogiškos. Ir ne visai sąžiningos. Štai kodėl aš turiu mylėti savo proto ribotumą, taigi ir trūkinėjimą. Protas – niekad ne nuo-bodus (nesižvalgo kur nereikia: „į karę“ ar „į dešinę“). Bet dažnai – nuo-godus. Todėl, kad jam trūksta vaizduotės, kuri randasi esant esminei žmogaus atžvilgio-pasaulin sąlygai, Nuoboduliui.

Nuo-bodulio beprasmybė (įprastai gegužyje) ir nuobodulio prasmė (įprastai balandyje)

<...> balandis, gailėsčio medis
ilgesingo gailėsčio medis
kuosas kaip vėtrungės juodos
tūkstančiai kuosų, identiškų
geležinkelio paukščių
prirakintų prie apdulkėjusių tuopų

ir gegužis, neišsipildymo medis
smulkiais išdavystės žiedeliais pražydęs
tarp gumbuotų šaknų
stūkso išdidūs povai
dievybių žirgai nuodingomis plunksnom <...>

(ANTANAS A. JONYNAS
„Eilėraščio rašymas“; 2011; 17)

O taip o taip o taip
tas liūdnas žmogus
jis nieko daugiau neištars
nieko nebeapasakys
o taip <...>

(ANTANAS A. JONYNAS
„Ruduo atėjo į mūsų namus“ 2011; 16)

Nuobodulį apibrėžkime kaip sąmonės ko nors poruši. Kaip *dar ne sąmonės* (tik *savęs* judėjimo) intencionalumą, nu-manantį įkalinimą *kūno ju-*

dėjimo negalimybėje. Nuobodulys a) *ateina kūnu sąmonėn*, o ne, priešingai, b) įeina iš sąmonės į kūną. Šiuokštu nepainioti tvarkos!

Pirmasis pasirodymas yra a) daikto, *nuobodulio*, pasirodymas. Antrasis pasirodymas yra b) regimybės, *nuo-bodulio*, sąmonės konstrukcijos, pasirodymas. Pirmasis apibrėžimas yra fenomenologinis, o antrasis – racionalistinis.

Nuo-bodulys yra „galvos sukiojimo į šalis“ fenomenas. Nuo-boduliui trūksta *esmės*. „Galvos sukiojimas į šalis“ – tai pramogos, prasiblaškykymo, kūniško atsipalaidavimo judėjimas, kurio pagrindinis reikalavimas yra tas: „Netrukdyk judėti mano norams.“ Nuo-bodulio kryptis yra *už-davinyš*, arba natūralios *duoties-ištesimas*.

Nuobodulys yra egzistencinis amžinųjų *gėlos sąsajų* porušis. Nuobodulio *esmė* yra tarpusavio supratimo troškimas. Nuobodulio kryptis yra at-mintis, arba tęstinumo sąsajų susigrąžinimas. Nuobodulys yra laiko pri-gimtis.

Tęsti sąsajas galima tik per kalbą: bendrabuvimo sąryšių *spindulius*, vadinamus *simboliais*. Lietuvių *tauta* ir jos *kalba* – jei tik ir kai tik *grėžiamės į jas*, o ne nusigrėžiame nuo jų (kaip mus šiandieną moko liberalūs lituanistai: *nisigrėžkite į prieš*, o pulkite į *už*) – turi begalę nuobodulio intencionalumo pagavų.

Galbūt ir dėl to, kad lietuvių tauta ir jos kalba patyrė daugiau nei kitos tautos ir kalbos prievartinio su-buvimo. Išgyvendama ir pergyvendama įvairią *prie-vartą* (netiesioginę: „bepalvių spektaklių“, kuriuose vien tik tretieji asmenys, jų vaidmenys ir padėty). Ir *prie-vartą* (tiesioginę: visų pirma kūno, o paskui ir sąmonės pavergimo dirbtinėse „iškrypusių laisvės dantų“ grandinėse). Darsart: *tarpsniai* srūva ne natūraliai, o įtarpintai. Tarpai yra tarp prie-

vartų. Įskaitant šiuo-laikinį tarpą: gerai matomą, bet visiškai nepastebimą.

Kai esame įkalinti *kūno judėjimo negalimybėje* – ilgame (pagal laiką, o ne pagal stalo ilgį) posėdyje, ilgoje kaip ateitis kelionėje, įkyriai griežiančioje (kaip natūraliai prigiję maži dantų varžteliai, įsriegiami į žandikaulį) laisvėje – dažniau nei rečiau pasirodo tai, ko mes sąmoningai nelaukiame. Pasirodo nuobodulys.

Šiuokštu nepainioti su nuo-boduliu! Nuobodulys išgyvenamas *giliai* ir pergyvenamas *skausmingai*. Ir priešingai. Nuobodulys patiriamas *lėkštai* ir pergyvenamas gręžiantis į kitą pirmą potyrį. „Atsibosti iki gyvo kaulo!!!“ – tai tau ne „dinderį mušti“, kitaip sakant, piešti beprasmiskas figūras posėdyje, žvilgčioti „šiaip sau“ pro mašinos langą į nieką, „negirdėti“ įkyriai skaitomo pranešimo arba „nesiklausyti“ visa gerkle rėkiančios gyvenimo popmuzikos.

„Atsibosti iki gyvo kaulo!“ – tai tau ne „varnas plėšyti“, t.y. žiovauti (dažniau nei rečiau užsidengus burną ranka) arba iš su-buvimo su nieku žvilgčioti į šalis, „valgant“ akimis – „kramtant“ iš kairės į dešinę ir iš dešinės į kairę – gražią kaimynę arba simpatišką kaimyną...

Atsibosti iki *gyvo kaulo* – lygu *staiga ryžtingai pra-verti* amžinųjų prigimties sąsajų, arba laiko sąsajų, duris. Klausti *gyvo kaulo* priešduoties: kas *aš esti* pasaulyje-ir-pasauliui ir kas *mes esti*-pasaulyje-ir-pasauliui? Juo labiau griežia dantimis *gyvasis kaulas*, tuo labiau aš jaučiu štai-šio-laiko-pa-saulį.

Juo labiau aš-jaučiuosi-įkalintas kūno – kas-aš-esti-ir-kas-mes-esti? – negalimybėje judėti, tuo intensyvesnė mano sąmonės ko nors intencionalumo „*veržtis*“. Juo labiau aš jaučiu pasaulį be žmogaus pėdsakų (pasaulį be pa-saulio: na-

tūralizmą), tuo greičiau pasirodo (nors niekas nežino, *kaip* ji ar jis pasirodo) Nuobodulys.

Aš-gyvenu-su-nuoboduliu diena-po-dienos, žingsnis-po-žingsnio, lašas-po-lašo gyvenimo-viduryje. Aš galiu „daryti viską“ (ir „tiesti minties arba geležinkelio liniją“, ir „mušti dinderį“) ir drauge „daryti nieką“, arba „gyvenimą nuobodulyje“. *Daryti nieką* ir *nieko nedaryti* (o tai viena ir tas pat).

Mane *su-krečia nuobodulys*, o ne atvirkščiai, – man *tiesiog nuo-bodu*. Pirmasis reiškinys – laiko-sąsajų-amžinybėje, o antrasis – tik mano galvoje (man nuobodu: *ir vėl, ir vėl*). Pirmojo esmę gali padėti *nuskaidrinti* fenomenologija ir egzistencializmas, o antrajam *nušviesti* pakanka psichologizmo ir liberalizmo mokslų ir dar žiniaskaidos pamokslo.

Darkart: nuobodulys mane su-krečia, o ne aš jį (pagąsdinu: „man-nuo-bodu“, – ir jis sprunka nuo manęs kaip patrakęs). Priešingai, *nuobodulys*, kaip esmės daiktas, manęs „nekrečia“, sulauko, apsaugo, nujausdamas, kad jo kraštas – aštrus. Juk „bylose“ – posėdžiuose, susirinkimuose, pranešimuose bei kituose užsisėdėjimuose – mes ne puolame kur nors kaip patrakę, o tiesiog vis labiau ir labiau gręžiamės į save. Lietuviška etnometodologija, frazeologizmai, – mums prieš-duoti. Todėl jie mus – tiesa, ne visus – laiko: „Nepulk pirm kumelio į turgų.“; „Neskubėk, nes zuikį pagausi.“; „Norėsi būti pirmas, liksi paskutinis.“

Iš to, kas čia pasakyta, – ypač apie *liberalinių lituanistų norą veržtis už-duoties* link, – padarykime fenomenologinę išvadą. Pirma, bet kokia iš žmonių susidedanti aplinka, dažniau arba rečiau jaučia nuo-bodulį. *Noras norėti*, kaip ir *nelaimė*, nevaikšto po vieną. To, ko mes norim

norėti, – ypač kai aplinkui sukasi daug „į kairę“ ir „į dešinę“ galimybių, – anksčiau ar vėliau galime ir nenorėti norėti. O kai tik pasiekiamo šią – koktulio – ribą, lėtai apima tingulys. Ateina nei lauktas, nei nelauktas vienodumo „šarmas“, iš kurio pasipila tik pelenų lietus.

Antra, noro „pulti“, veržtis, „būti pirmam“ ir „varyti nuobodulį kitiems“ suintensyvėjimas rodo tam tikrus kultūros sandaros su-trikimo ženklus. *Kažkas* ateina...: mes mirtinai įgrįstame sau patiems. Lieka vienintelė galima prasmė – sotulio perviršis. *Esą* sfera, kuri tiksi ciniškai, objektyviai: „Gal ir turėjome *subjektyvų laiką*, bet jį paprasčiausiai praradome...“ „Ir apskritai, čia nėra nieko verto.“ Tik „suodinas vakaras“, be vidinio, subjektyvaus laiko:

kol žodį vyniojau į vatą
atjojo suodinas vakaras
per tuščią istorijos puslapį
laimingiausiam mūsų pusmety

(BRAZIŪNAS, „Tylmetis“ 2007; 279)

Šitaip intuityviai gali tik poezija, kuri kalba esminių sąsajų balsu. „Tai“ yra ne toli, o arti. *Monotonija* – plastiška ir ritmiška. Ji pas tave ne ateina, o į tave įeina. Atjoja ant balto žirgo tau bežiovaujant, ir pasilieka šio ritmo fone – „suodiname vakare“ – amžinai. Kaip kraštutinio subjektyvizmo, virstančio objektyviu laiku, informacija, be galo tolerantiška *bet kam* („Šunys, kurie daug loja, retai kanda.“), tik ne vidiniam sąsajų laikui.

Kol žodį vyniojau į vatą, o tikrovę – į surogatą, į-grisau net sau pačiam. Nebeturiu nei traukos, nei akstino. Per štai šį *pra-leidau laiką* (vyniojimo) laikotarpį – laimingiausią mūsų pusmetį – sunyko atramos. Paaiškėjo, kad galim norėti tik nieko: ne norėdamas, o nenorėdamas, ne maštydamas, o nemąštydamas, ne kentėdamas, o tik pakęsdamas jau išvyniotą belytį (beformį) silikoną.

„Akių vartymu“, „žiovuliu“ (plačia ir gerklinga burna) ir „šurmo vyniojimu“ varydamas nuobodulį kitiems, aš praradau savo esmę: savisaugą, budrumą. Aš nebegaliu susi-imti: manyje Raskolnikovo padaras.

O kai ateina nuobodulys, tiksliau, kai jis pasirodo šokiruotai tavo sąmonei, kelio atgal nebėra. Tau lyg ir norisi „pulti“, norisi „veržtis“, norisi „būti pirmam“, tačiau supranti, kad pasiekei savo paties patyrimo nuobodulį, *pirminį* šaltinį, *beformę nuo-taiką*, – kad niekur jau „nenupulsi“, nieko „nenuverši“ ir niekad nebūsi „pirmas“. Ir kad *originalas* yra pirminė – *liūdesio debesies* – lytis. Žmogus, pakirdęs *ne laiku* – „dar neišaugęs iš vaikiškų kelnų“ – ir ne laiku jį palytėjęs, gali būti jo su-krėstas:

Taip ir žmogaus veiksmai didžiuliame Pasaulyje:
Žmogus nieko neatima ir nieko neprideda, išei-
na ir greitai pamirštamas,
Tik saulė laiku pateka kas rytą.

(PESSOA XLII 2010; 72)

LITERATŪRA

- Aristotelis. 1990. *Nikomacho etika* (iš senosios graikų kalbos vertė Jonas Dumčius, Marcelinas Ročka, Vosylius Sezemanas) kn. *Aristotelis. Rinktiniai raštai*. Vilnius: Mintis.
- Aristotelis. 1997. *Politika* (iš senosios graikų kalbos vertė Mindaugas Strockis). Vilnius: ALK Pradai.
- Braziūnas, Vladas. 2007. *VAKAR YRA RYTOJ*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- Bukowski, Charles. 2005. *Skaitalas* (vertė Marius Burokas). Kaunas: Kitos knygos.
- Cairns, Dorion. 1976. *Conversations with Husserl and Fink* (ed. By Husserl-Archives in Louvain; with a Foreward by Richard M. Zaner). The Hague: Martinus Nijhoff.
- Camus, Albert. 2003. „Vasara Alžyre“ kn. Albertas Camus, *Rinktinės esė* (iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė). Vilnius Baltos lankos: 86–96.
- Camus, Albert. 2007. „Absurdo laisvė“ kn. Albertas Camus, *Sizifo mitas* (iš prancūzų kalbos vertė Violeta Tauragienė). Vilnius Baltos lankos: 55–69.
- Чехов, А. П. 1986. „Дама с собачкой“. В кн.: Избранные сочинения. Москва: Художественная литература: 303–15.
- Geda, Sigitas. 2015. *Žydinčių bulvių sapnai / Dienoraščiai*. Vilnius: Lietuvos Rašytojų Sąjungos leidykla.
- Husserl, Edmund. 2005. *Karteziškosios meditacijos* (iš vokiečių kalbos vertė Tomas Sodeika). Vilnius: Aidai.
- Jonynas, Antanas, A. 2011. *Kambarys*. Vilnius: Tyto Alba.
- Kundera, Milan. 1997. *Nemirtingumas*. Vilnius: Tyto Alba.
- Limonov, Eduard. 2010. *Nevykėlio dienoraštis* (vertė Darius Pocevičius). Kaunas: Kitos knygos.
- Montaigne, Michel de. 1983. *Esė* (iš prancūzų kalbos vertė Danguolė Droblytė). Vilnius: Mintis.
- Natanson, Maurice. 1962. *Literature, Philosophy, and the Social Sciences. Essays in Existentialism and Phenomenology*. The Hague: Martinus Nijhoff.
- Ortega y Gasset, José. 1993. *Masių sukilimas* (iš ispanų kalbos vertė Elena Treinienė). Vilnius: Vaga.
- Pessoa, Fernando. 2010. *Poezijos rinktinė* (iš portugalų kalbos vertė Simona Pukinskaitė). Vilnius: Rašytojų sąjungos leidykla.
- Sartre, Jean-Paul. 2002. *Šleikštulys* (iš prancūzų kalbos vertė Alina Kiliesaitė). Vilnius: Vaga.
- Schutz, Alfred. 1962. *Collected Papers I. The Problem of Social Reality* (ed. by M. Natanson). The Hague / Boston / London: Martinus Nijhoff.
- Seneka, Lucijus Anėjus. 1986. *Laiškai Lucilijui* (iš lotynų kalbos vertė Dalia Dilytė). Vilnius: Mintis.
- Šalkauskis, Stasys. 1991. *Filosofijos ir pedagogikos terminija* kn. Stasys Šalkauskis, *Raštai*, II t. Vilnius: Mintis.
- Vaiseta, Tomas. 2014. *Nuobodulio visuomenė*. Vilnius: Naujasis Židinys-Aidai.